

Publiek spreken van de kerk (GS 25-16)

Generale Synode 14-15 november 2025

Vooraf

Tijdens deze synodevergadering zetten we ons gesprek over het thema 'Publiek spreken van de kerk' voort. We doen dat enerzijds door nadere reflectie over de aard van dit spreken (zie I), en anderzijds door een terugblik over hoe gesproken is over de oorlog tussen Hamas en Israël (zie II) en een vooruitblik over hoe we als kerk kunnen spreken over de gevaren van extreem-rechts (zie III). Onderstaand document dient ter voorbereiding op dit gesprek. Het laat de thema's zien die de scribe ter vergadering zal toelichten/uitwerken en kan zo synodeleden helpen om het agendapunt zelf voor te bereiden. Onder punt III worden vragen gesteld die we plenair bespreken. Synodeleden wordt gevraagd om zich voor te bereiden op die vragen, zodat we ter vergadering een inhoudelijk inventariserend gesprek kunnen voeren.

I Publiek spreken van de kerk: algemene karakteristieken

I.1 Terminologie

- Kerkorde: Spreken tot 'mensen, machten en overheden'
- Verschil tussen publiek, politiek en profetisch spreken van de kerk
- Dynamiek/verhouding tussen lokaal/gemeentelijk, regionaal/classicaal en landelijk spreken van de kerk

I.2 Coördinaten betreffende publiek kerkelijk spreken: relevante publicaties

- Gerrit de Kruijf: Waakzaam en nuchter. Over christelijke ethiek in een democratie
- Thomas Cremer: The godless crusade. Religion, Populism and Right-Wing Identity Politics in the West
- Dick Schinkelshoek: Meebuigen of ombuigen? De theologische ethiek van Alfred Dedo Müller in dialoog met het (nationaal)socialisme
- Paul Kingsnorth: Against The Machine. On the Unmaking of Humanity
- Coen Wessel: Het spreken van de kerk. Voordracht Generale Synode April 2025

I.3 Doelen van het publieke spreken van de landelijke kerk

- Belijdend spreken: Doorwerking van woorden van God, en het historische en actuele belijden van de kerk ten opzichte van maatschappelijk-culturele kwesties
- Maatschappelijk vorming/gewetensvorming, politiek, maatschappelijk en kerkelijk beïnvloeding, het inbrengen van een andere 'verbeelding' in maatschappelijke discussies
- Afremming van kwade machten, waarschuwing (waakzaam en nuchter), weerbaarheid
- Relatie tussen 'actuele kwesties' en dieperliggende / langer lopende lijnen in de samenleving
- Stimulerend/vormen tot gebed, prediking, beraad in kerkenraad en gemeente-praxis

I.4 Middelen tot ‘kerkelijk spreken’ (of ‘kerkelijk uiten’)

- Synodale visiestukken, synodale uitspraken, herderlijk schrijven, oproep tot gebed en inkeer, kanselboodschappen, opiniëren en communiceren (in debat, interviews, artikelen), publicatie van catechese en leerhuismateriaal: theologische argumenten, leren van een vraagstuk
- Eigen rol Kerk-in-Actie
- Vraag/discussie: veranderende wijze van beïnvloeding in moderne mediacultuur qua vorm, bereik, effectiviteit en inhoud, veranderende communicatievormen en de ‘generatiekwestie’.
- Publicaties: Vergelijk de impact van een publicatie als ‘Laudato Si’ van Paus Franciscus

I.5 Gewenste karakteristieken en risico’s van kerkelijk spreken

- Kerkelijke en theologische eigenheid van spreken (en dus: geen doublure van ‘de krant’)
- Katholiciteit (gezamenlijk kerkelijk spreken), regionale/classicale verrijking van het spreken
- Bondgenootschapstimulerend: coalitie-smedend in maatschappelijke kwesties
- Agendabepalend: Vaak volgt het kerkelijk spreken maatschappelijk levendige en volatiele onderwerpen (‘maatschappijkritisch’). Heeft de kerk ook een eigen waarnemingsvermogen en een eigen agenda (bijvoorbeeld thema’s rondom secularisatie, seksualiteit, schepping, techniek)
- Disciplinaire dimensie: op welke manier verplicht het landelijk kerkelijk spreken?
- Protestantse (en cultureel) instinctieve afkeer van machtsspreken door de kerk en van gewetensdwang. Hoe spreek je dus op zo’n manier dat het constructief en dialogisch is?
- Risico van internalisatie van een oplaaiende cultuurstrijd in onze samenleving (links versus rechts, progressief versus conservatief, jong versus oud, hoog versus praktisch opgeleid, Randstad versus provincie, etc.)
- Risico van morele superioriteit en vervreemding van leden van de kerk die zich niet in dit specifieke spreken herkennen.

I.6 Wording: Hoe komt landelijk spreken tot stand?

- Gezamenlijk beraad (kerkenraad, classis, synode, colloquium mutuum (Luther); conciliair en katholiek karakter van kerkelijk spreken)
- Kerkelijk proces van onderscheidingsvermogen
- Overgaan tot publicatie: Synode, moderamen en DO: consults tussen moderamen, experts (intern en extern) en communicatieafdeling om synodaal spreken uit te werken
- Rol en profiel scriba: het publieke karakter van het scribaat, contact met de breedte van de kerk, met collega’s en gemeentes, beraad met classispredikanten, zoeken naar geschikte novatieve vormen van kerkelijke presentie in de publieke ruimte, tijd om te schrijven en te opiniëren.

II Terugblik: Kerkelijk spreken over de oorlog tussen Israël en Hamas

- Inventarisatie van recent kerkelijk spreken over de oorlog tussen Hamas en Israël
- Communicatieve reconstructie: Kritische reflectie op eigen communiceren, demonstraties en gesprekken met kritische kerkleden:
- Actualiteit en visiedocument 'Uw Koninkrijk kome': uitwerkingen van de ziel van synodale visiestukken ten opzichte van de actualiteit; niet een herhaling van de theologische overtuigingen in het visiedocument, maar een uitwerking ervan in een actueel vraagstuk (Oorlog tussen Hamas en Israël)
- Eigenheid september-documenten: Redeneren vanuit de omgang met wie we ons verbonden weten: Palestijnse christenen en Joodse gemeenschap
- Wordingsweg/Hoe kwam het spreken tot stand: gesprekken/studeren, tussenrapportage, interne coördinatie/herkenning, brede consult onder betrokkenen en kundige kerkleden, communicatief proces
- Follow-up in activiteiten (materiaal voor gemeentes, vernieuwde website, politieke en maatschappelijke beïnvloeding)

III Vooruitblik: Kerkelijk spreken over de gevaren van rechts-extremisme

Inventarisatie: Wat is de vraag vanuit de classes als het gaat om dit kerkelijk spreken?
Gezamenlijk gesprek/inventarisatie: plenair

Als de kerk zich uit over de gevaren van rechts-extremisme,

- III.1 Welke bijbelse en/of theologische ingrediënten zou dit spreken volgens u moeten hebben (vgl. I.1/ I.6)?
- III.2 Welk doel zou dit spreken volgens u moeten hebben (vgl. I.3)
- III.3 Welke risico's kan dit spreken hebben en hoe kan dit volgens u ondervangen worden?
- III.4 Hoe zou dit spreken volgens u vorm kunnen krijgen (vgl. I.4)
- III.5 Hoe is volgens u de verhouding tussen lokaal, classicaal en landelijk spreken in dit geval (vgl. Rond lokale spanning rondom AZC's. Op welke manier kunnen lokale en landelijke kerk hierin elkaar ondersteunen)?